

PETER HERMANIDES
ANTON VALENS

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

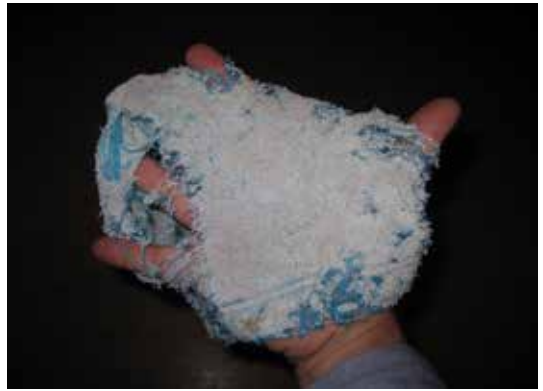
15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

Het portiek is breed en koel opgezet, met trappen van natuursteen, een glazen pui waar het licht door naar binnen stroomt en witte muren. Aan lange zilveren kettingen vanaf het plafond hangen manden met vingerplanten. Het ruikt er vaag naar verf en cement, alsof dit deel van het huizenblok recentelijk is gerenoveerd. Naast sommige huisdeuren zijn kindertekeningen opgehangen; eentje, die is voorzien van een grote naamplaat van plexiglas met GERHARD & CELINE, is zelfs versierd met een lint HOERA, ER IS EEN DOCHTER GEBOREN. Naast andere slingeren sportschoenen op de grond, of een paar schaatsen en een paraplu in regenboogkleuren.

De rechterhuisdeur op driehoog daarentegen is onopgesmukt, een blauwgrijs, somber vlak dat niets over de bewoner verraad. Tegen de omlijsting is een kleine, eenvoudige bel geplakt. Na een tamelijk lange wachttijd gaat de deur langzaam open.

Het eerste waar het oog op valt is de marmoleumvloer, een deftige tint die het midden houdt tussen steenrood en bordeaux. Doffe en mat glanzende stukken wisselen elkaar onregelmatig af; op een aantal plekken, bij de plinten, voor een deur die blijkens een rond, metalen schuifje dat in de stand VRIJ staat, naar het toilet leidt, heeft het marmoleum zijn kleur verloren en is versleten tot een doods betongrijs. De muren van de smalle gang zijn effen mosterdgeel. Behalve de huisdeur en die van de wc zijn er nog drie deuren, alle gesloten. Een ronde, grijsgroene plafonnière met witte strepen als stralen, gevat in een koperen armatuur, verspreidt een gedempt licht. Aan een eikenhouten kapstok met een hoedenplank en gietijzeren haken hangen een grijze regenjas, een manteltje van wasbeerbont, diverse regenkapjes en een persianer muts. Boven een vergeeld lichtknopje is een ingelijste tegel bevestigd met de spreuk EEN ZUINIGE VROUW IS DE BESTE SPAARPOT DIE ER IS.

Verderop valt van rechts een baan licht op het marmoleum. Een zesde deur staat op een kier. De vrouw, die niets lijkt te wegen, wijst de weg.

De wanden van de woonkamer zijn oudrose van kleur. Daar waar het door de zon bestreken wordt is het behang vershoten tot een flets oranje. De gordijnen, bedrukt met bruine, oranje en roomwitte blokken en bollen, zijn opengeschoven. Het ruikt er zoals in een achteraf gelegen toonzaal in een museum voor Volkenkunde met, heel licht, een zweem van sigarettenrook. Op de vloer liggen tapijten. In het midden is een ronde tafel met stoelen opgesteld. De vrouw gaat zitten, langzaam, weloverwogen. De handeling kost haar moeite, het is alsof ze een helling beklimt.

Op het met geborduurde rozen versierde tafellaken staat een kop-en-schotel.

In plaats van een theelepels steekt er een gecoupeerd, feestelijk gestreept rietje uit het kopje. Op de schotel ligt een speculaasje.

Ze spreekt met een Gelders accent. 'In je hersenen kun je alles,' zegt ze. Haar fijn gevormde, wasbleke handen, haar onderarmen en haar bovenlichaam beven. Parkinson. 'Maar godverdomme – ja, dat mag ik wel zeggen maar jij niet –, ik kan geen flesje koffiemelk meer beuren.'

Ze brengt beide handen naar de schotel en tilt de kop naar haar mond. De verticale rimpels in haar lippen spannen zich, het rietje kleurt bruin. Nadat ze wat koffie gezogen heeft, laat ze de kop op het laken zakken. Ze pakt het speculaasje en breekt er met al haar kracht een stuk van af. Dan kijkt ze me aan en zegt op droge toon: 'Jezus nam het brood in zijn handen, brak het en deelde het uit aan zijn leerlingen.'

Haar gedaante, haar gezicht, zelfs haar stem zijn een met de dingen in de kamer: een ovaal silhouet van een minzaam glimlachend meisjesgezicht en profiel in ebbenhout, een opwindklok in de vorm van een trapgevel, een-schaalmodel van een driemaster met grote bruine zeilen op het dak van een gepolitoerde wandkast en daarnaast een wit Jezusbeeld (zonder halo, die is achter de kast gevallen); een collectie Engelse theeblikken, kaarsen in zilveren kandelaars, een gedateerd radiomeubel, zwartwit-foto's, semi-abstracte, hard gekleurde schilderijen met dik met het paletmes aangebrachte verfstructuren: gestileerde vogels, een Moorse poort in een Spaanse badplaats – alles in perfecte staat.

Als ik haar portret zou willen schilderen, zouden al deze voorwerpen daar een plaats in moeten krijgen. Maar dat past nooit, denk ik terwijl ik haar een mentholsigaret ultralight zie lospeuteren uit het pakje.

Ik help haar met haar kousen en schoenen. Ondertussen praat ze over haar leven. Een bonte stoet aan mensen passeert de revue: TBC-lijders, nonnen, longartsen, arme kippenboeren, vrouwen die naar paling ruiken, schoonmaaksters, gewelddadige mannen, rectors, zigeuners, jagers. De verhalen roepen een wereld op van bossen, sanatoria, vervallen huisjes aan de rand van zandverstuivingen. Het zijn scherven uit een grimmig sprookjesboek. Hoe kan ik die inpassen in mijn denkbeeldig schilderij?

Bij veel patiënten, inkluis haarzelf, werden delen van de longen operatief verwijderd. Daartoe werd er een gat aan de zijkant in de borst gemaakt en een aantal ribben afgezaagd. Deze ribben, vertelt ze, werden opgeslagen op de zolder. Ze lacht. Een zolder vol ribben.

Ze vervolgt: 'Een keer lag er een meisje naast me, Grietje. Ze was nog heel jong, misschien net achttien, en erg mooi. Ik zie haar nog zo voor me. Echt een knap meisje, met een geel truitje met bruine biesjes. Bij Grietje waren acht ribben weggehaald. In het voorjaar gingen we naar buiten. We wandelden door

de bossen, raapt en bladeren. Op een gegeven moment vroeg Grietje: 'Ans, kun je het zien?' Ik ging achter haar lopen, keek naar het truitje en zei: 'Nee hoor, je ziet er niets van.' Maar dat was niet waar, je zag een forse holte in haar rug. Nog een keer vroeg ze: 'Zie je er echt niets van?' 'Nou,' zei ik, 'een heel klein beetje, maar bijna niets en je moet het nog weten ook. Denk er wel om dat je niet scheef gaat lopen, je moet je rug recht houden.' Het was een prachtige voorjaarsdag, de krentenbloesems stonden in bloei langs de waterkant...'

Haar ogen worden troebel. Ze puft een rookwolkje uit.

Grietje heeft het niet gehaald. De TBC kwam terug en ze overleed. Plotse-ling staat Ans op, werpt me een mysterieuze blik toe en gebaart me haar te volgen. We gaan naar de gang. We komen in een blauwe kamer, die dienst doet als bergruimte: koffers, balkonstoelen, hoedendozen. Er hangt een plaat van een wijds meer bij lage zon. Over de wuivende rietpluimen vliegen eenden met langgerekte halzen. Je hoort hun vleugels piepen. 'Haal dat 's weg,' gebiedt Ans en gebaart naar een beddenspiraal. Er verschijnt een met een gordijntje afgedekte boekenkast. Ans bukt zich en tuurt tussen de titels. Nu en dan vloekt ze binnensmonds. Dan steekt ze haar wijsvinger triomfantelijk op. Ze haalt een boek in een zwarte leren band met een zilveren gesp tevoorschijn. 'Het kerkboek van Grietje,' verklaart ze, 'dat heeft ze me gegeven vlak voor dood.' Haar vingers trillen zo erg dat ze de sluiting niet open krijgt. Ze duwt mij het boek in de handen. 'Doe jij maar, ik kan niks meer.'

Het boek maakt de indruk in geen decennia te zijn ingezien. Tussen de pagina's zijn verbleekte rossige en gele gelige bladeren ingevouwen, handgeschreven briefjes, heilwensen en bidprenten.

Ze wil dat ik het missaal van haar overneem. Ik sla het aanbod beleefd af, voel me opgelaten. Na enig goedmoedig aandringen zwicht ze en probeert het boek terug in de band te schuiven. Hierbij valt er een kaart uit, zweeft in glijvlucht naar de vloer en komt tot stilstand met de voorkant naar beneden. Ik draai hem om en lees: DE ZIEL WORDT ALTIJD EEN MET WAT ZIJ LIEFHEEFT.

Terug in de rose kamer is het tijd voor de vaste soapserie. Terwijl zij met een licht spottende blik naar het televisiescherm staart, maak ik razendsnel wat potloodschetsjes van haar gezicht, haar gestalte tussen de spullen, de trapvormige klok, het zeilschip, de stapeling theeblikken. 'Maak me maar mooier dan ik ben,' merkt ze op zonder me aan te kijken, 'mijn zuster was vroeger de knapste van ons allemaal. Nu scheert ze elke dag haar bovenlip.'

Ik pak mijn jas van de kapstok, groet haar en loop over het donkerrode marmoleum naar de voordeur. Het trappenhuis is verlaten, mijn voetstappen klinken hol. Ergens krijst een kind. Ergens anders oefent iemand op een drumstel, zo te horen een beginneling.

AN ATTIC FILLED WITH RIBS

The porch has been designed widely and in a cool way, with natural stone stairs, a glass facade allowing the light to stream inside, and white walls. On long silver chains, baskets with fatsias are hanging down from the ceiling. There's a vague smell of paint and cement, as if this part of the block of houses has recently been refurbished. Children's drawings have been hung up next to some of the doors; one of those doors, with a huge Plexiglas nameplate saying GERHARD & CELINE, has even been decorated with a ribbon saying HURRAY, WE'VE HAD A BABY GIRL. Next to others, sport shoes are lying around, or some skates and an umbrella in rainbow colours.

The right front door on the third floor, by contrast, is unadorned; a bluish grey sombre surface, revealing nothing about the occupant. A small simple bell has been affixed to the frame. After a rather long wait, the door slowly opens.

The first thing to catch the eye is the Marmoleum floor, in a distinguished tone in between brick and Bordeaux red. Tarnished and mat pieces alternate with each other irregularly; in some places, near the plinths, in front of a door which – as is evident from a round metal plate in the position FREE – leads to the toilet, the Marmoleum has lost its colour and has been worn out to become ashen dark grey. The walls of the narrow corridor are plain mustard yellow. Besides the front door and the toilet door, there are three other doors; all closed. A round grey green ceiling lamp with white stripes, like beams in a copper fitting, diffuses a faint light. An oak wood hall stand, with a hat shelf and cast-iron hooks, carries a grey raincoat, a small coonskin cloak, various rain hats and an astrakhan cap. Right above a yellowed light switch, a framed tile has been fixed with the saying: AN EFFICIENT WOMAN IS THE BEST POSSIBLE SAVING.

Further away, a beam of light falls on the Marmoleum coming from the right. A sixth door is ajar. The woman, who seems to weigh nothing, leads the way.

The walls of the living room are an old rose colour. Where it is brushed by the sun, the wallpaper has faded to pale orange. The curtains, printed with brown, orange and creamy blocks and balls, are open. The room smells like a show room at the rear of a museum for cultural anthropology with a very faint trace of cigarette smoke. The floor is covered with carpets. A round table with chairs has been placed in the middle. The woman sits down, slowly, consciously. The act is difficult for her; it seems like she is climbing a hill.

A cup and saucer are placed on the tablecloth, decorated with embroidered roses. Instead of a teaspoon, a cut festively striped straw sticks out of the cup. There's a spiced biscuit on the saucer.

She speaks with a Gelderland accent. 'In your brain you can do everything,' she says. Her well shaped waxy hands, her forearms and the upper part of her body are shaking. Parkinson's disease. 'But god damn it – yes, I'm allowed to say that, you aren't – I can't even carry a small bottle of milk.'

She reaches for the saucer with both hands and brings the cup to her mouth. The vertical wrinkles in her lips get tense, the straw turns brown. When she has sucked up some coffee, she slowly lowers the cup to the cloth. She picks up the biscuit and breaks off a piece using all her strength. Then she looks at me and says in a dry tone: 'Jesus took the bread in his hands, broke it down and distributed it to his disciples.'

Her appearance, her face, even her voice, are at one with the objects in the room: an oval silhouette in ebony of an affably smiling girl's face in profile, a wind-up clock shaped as a stepped gable, a scale model of a three-master with large brown sails standing on top of a French-polished wall cabinet and next to it a white Jesus statue (without a halo, it has fallen behind the cabinet); a collection of English tea tins, candles in silver candlesticks, a dated radio-cabinet, black-and-white photographs, semi-abstract hard coloured paintings with thick paint structures applied with a pallet knife: stylized birds, a Moresque gate in a Spanish seaside resort – all in good shape.

If I want to paint her portrait, all these objects should have a place in it. But that would never suit, I am thinking, while I watch her trying to prize out an ultra light menthol cigarette from the packet.

I help her with her stockings and shoes. Meanwhile she talks about her life. A colourful procession of people passes in review: TB patients, nuns, lung specialists, poor chicken farmers, women smelling of eel, cleaning ladies, violent men, headmasters, gypsies, hunters. The stories evoke a world filled with forests, sanatoriums, ramshackle houses on the edge of sand drifts. They are fragments from a gruesome book of fairy tales. How can I fit them into my imaginary painting?

With many patients, including her, parts of the lungs were surgically removed. To do so, a hole was made on the side of the breast and a number of ribs were sawn off. These ribs, she relates, were stored in the attic. She laughs. An attic filled with ribs.

She goes on: 'Once a girl was lying next to me, Grietje. She was still very young, maybe just became eighteen, and she was very beautiful. I can still easily imagine her. Really a good-looking girl, in a yellow jumper with brown piping. From Grietje, they had removed eight ribs. In spring we went outside. We went for walks through the forests, picked up leaves. At some point Grietje asked me: 'Ans, can you see it?' I started walking behind her, looked at her

jumper and said: 'Oh no, not at all.' But that was not true; you could see a sizeable hollow in her back. She asked again: 'You really cannot see anything of it?' 'Well. I said, a very little bit, but almost nothing and you really have to know about it. But do remember to walk upright; you have to keep your back straight.' It was a beautiful day in spring, the serviceberry blossoms were flowering along the waterside...'

Her eyes became turbid. She puffs out a pall of smoke.

Grietje did not make it. The TB came back and she died. Suddenly Ans gets up; she gives me a mysterious look and motions me to follow her. We go to the corridor. We enter a blue room, serving as a storage space: suitcases, balcony chairs, hatboxes. A picture showing a panoramic lake at a late sun. Ducks with elongated necks are flying over the waving reed panicles. You can hear their wings wheezing. 'Just take that away,' Ans orders me and signals towards a spring mattress. Behind it appears a bookcase, covered with a curtain. Ans bows and pares over the titles. Now and then she swears under her breath. Then she raises her finger triumphantly. She picks up a book in a black leather binding with a silver buckle. 'This is Grietje's prayer book,' she explains, 'she gave me this shortly before she died.' Her fingers tremble so badly that she cannot open the lock. She shoves the book into my hands. 'You just do it, I can't do anything anymore.'

It looks as if the book hasn't been glanced over for decades. Between the pages, faded pinkish and yellowish sheets have been folded: handwritten letters, benedictions and devotional pictures.

She wants me to keep the missal. Politely, I refuse her offer, and feel embarrassed. After some good-hearted insisting, she yields and tries to put the book back in the binding. While doing this, a card falls from it; it floats in a gliding motion to the floor and comes to a standstill with the front downwards. I turn it around and read: THE SOUL ALWAYS BECOMES ONE WITH WHAT IT LOVES.

Back in the pink room, it is time for the regular soap series. While she stares at the television screen, slightly sardonic, I make some pencil sketches, quick as lightning, of her face, her figure between all her objects, the stepped clock, the sailing ship, the pile of tea tins. 'Make me more beautiful than I am, will you,' she remarks without looking at me, 'my sister used to be the most beautiful of all of us. Now she has to shave her upper lip every day.'

I get my coat from the hall stand, greet her and walk over the dark red Marmoleum to the front door. The stairwell is deserted, my footsteps sound hollow. Somewhere a child is screaming. Elsewhere someone is practising on a drum set, obviously a beginner.

This publication appears on the occasion of the exhibition:

'FRIEND AND FOE, THE SENSATION OF COMBINING'

Hans Aartsman together with Peter Hermanides, Jos Houweling, Frank Schallmaier, Claudia Sola & Useful Photography.
20.10.2013 – 29.11.2013

Photos: Peter Hermanides

1. Telefoon, 2. Ze doen niks, 3. Droogrek met andijvie, 4. Even ontgooien, 5. Volle asbak, 6. Urtijdag visdag, 7. Ontbijtje op schoot, 8. Poes Caro, 9. Borduurwerkjes, 10. Berg vitamines, 11. Kano op schoteltje, 12. Wijsheden boekje, 13. Muts met shawls, 14. Afwas met gebit, 15. Gekookt ei, 16. Instappers, 17. Klassiek hoekje, 18. Oud washandje, 19. Belle, 20. Nepplantjes met spinnenweb, 21. Keukenlade (allerhande), 22. Speculaasje, 23. Verhuizing, 24. Zithoek, 25. Jezus in teiltje, 26. Fornois met zeem, 27. Verjaardagsballon, 28. Top vaasje, 29. Klerenkast, 30. Alarm, 31. Hoedenboos, 32. Hulpmiddelen, 33. 65 jaar!, 34. Verbandstoel, 35. Coco, 36. Huisaltaar, 37. Resje afwasmiddel, 38. Eerst Sinterklaas, 39. Deurstopper, 40. Gehaakt boeketje, 41. Zorg op maat, 42. Rollator, 43. Zijn Meisjes, 44. Roze koek met slagroom, 45. Eten uit de pan, 46. Klosjes op kleur, 47. Puffen en puffen, 48. Leesvoer, 49. Ginger, 50. Medicatie voortraad.

Peter Hermanides (1966, NL) studied at the Gerrit Rietveld Academie and since 2002 he has been working in the homecare sector. Due to his surprise about the things he comes across in this world, he started to make photos. Hermanides has an eye for detail and he registers items that other people would probably miss. Beautifully knitted roses, eggs with a small note next to them, down-at-heel shoes, a cuddly toy as a door stopper and cake on a plate. He shows his work online (www.peterhermanides.nl) and for West he has made a selection of his photos of all the cakes that are dished up to him during his work.

Text: Anton Valens

Anton Valens (1964, NL) Studied art in Pennsylvania and Amsterdam, among other places. Made his debut in 2004 with *Meester in de hygiëne* (Master of hygiene), a collection of stories about his experiences with house-bound elderly people. Other writings include *Dweiloorlog* (The mop war), *Ik wilde naar de rand van Beijing* (I wanted to find the edge of Beijing) in 2008, and the novel *Vis* (Fish) in 2009. His latest novel *Het boek Ont* (Man and mail) was nominated for the AKO Literature prize 2012.

Translation: Tiny Mulder

Printer: Oranje van Loon, Den Haag

Thanks: Gemeente Den Haag, Mondriaan Foundation

Published by: West

Edition: 1000

ISBN: 978-90-79917-38-9

West

Groenewegje 136

2515 LR Den Haag

The Netherlands

+31 (0)70 392.53 59

www.west-den Haag.nl

info@west-den Haag.nl

